

'לעולם רבנו היא ומאי כתיקנו כתיקנו לפיגול' – ולכך נקט 'כולן כתיקנו ואחת שלא כתיקנה' ולא נקט להפך, כדי להשמיענו רבותא שאפילו חשב בתחילה מחשבת פיגול ואחר כך שתק, אין אומרים 'על דעת ראשונה הוא עושה' הלכך פסול ואין בו כרת, וכמו שכתב רש"י.

'אמר רבא: מאי שלא כתיקנה – חוץ למקומו...' – ונקט 'נתן כולן כתיקנו ואחת שלא כתיקנה' ולא להפך – להשמיענו שאעפ"י שחשב בתחילה 'חוץ לזמנו', מוציאה מחשבת 'חוץ למקומו' שלאחריה מידי מחשבת פיגול הקודמת, ודלא כרבי יהודה (כ"ט): שכל שקדמה מחשבת הזמן למחשבת המקום פיגול ויש בו כרת.

עוד יש לפרש שעיקר הדיוק דלעיל לא היה מכך שהיה צריך לשנות להפך: 'אחת שלא כתיקנה וכולן כתיקנה', שאין לדקדק בכך לפי משפט הלשון, אלא דייק מכך שלא קיצר ושנה 'כולן כתיקנו חוץ מאחת' – מזה רצה ללמוד שיש חילוק בסדר המחשבות ומשום 'כל העושה על דעת ראשונה עושה', לכך דקדק התנא לכתוב 'כולן כתיקנו ואחת שלא כתיקנה'. אבל עתה שמעמיד ב'חוץ למקומו', מובן שצריך לנקוט לשון 'ואחת שלא כתיקנה' ולא 'חוץ מאחת' – שאין במשמע שחשב בה מחשבת חוץ למקומו, כי הייתי מפרש בשתיקה, הלכך כבר אין לדייק. ומה שנקט התנא באופן של 'חוץ למקומו' – אידי דתנא רישא שבחטאות חיצוניות אפילו באופן זה פיגול ובכרת, נקט גם בסיפא כן, וכדלהלן.

'רב אשי אמר: שלא לשמו' – רב אשי בא לדייק מלשון המשנה, שברישא שנה 'ואם נתן את הראשונה חוץ לזמנה ואת השניה חוץ למקומה פיגול', ובסיפא שנה: 'כולן כתיקנו ואחת שלא כתיקנה פסולה' – ולא נקט 'חוץ למקומה'. מכאן שבא התנא להכליל גם 'שלא לשמה'. ונראה שהתנא בא לחדש בשניהם; ברישא אמר שאפילו מחשבת 'חוץ למקומו' שהיא כעין מחשבת הזמן וסמוכה לה בכתוב לא יחשב – אינה מוציאה ממחשבת הזמן. ובסיפא בא לומר שאפילו מחשבת 'שלא לשמו' שאינה כלולה עם מחשבת הזמן בכתוב, גם היא מוציאה מידי פיגול (חדושי הנצי"ב).

דף מב

'הכא במאי עסקינן כגון שפיגל בשחיטה דחד מתיר הוא' – משמע מרש"י שמדובר כשפיגל בשחיטת הפר השני. אבל פיגל במתנות הדם של הפר השני – הרי זה חצי מתיר. [וכן מוכח לקמן (בע"ב), שהעמידו לר' מאיר בארבעה פרים].

וטעם הדבר, כי השחיטה היא בגדר 'מתיר' שלם לזריקת הדם, ואולם זריקת הדם של הפר השני, אינה 'מתיר' בפני עצמו להקטרת האימורים אלא בצירוף זריקת דם הפר הראשון, לכך הזריקה לעולם 'חצי מתיר' (שפת אמת. וכ"כ בקיצור בקרן אורה. וע"ע בחדושי הנצי"ב).

וע"ע חו"א (קמא לא, א) ואחיעזר (ח"ב ה, ח) שבארו שזריקת כל פר נחשבת 'מתיר' גם לפר האחר ולא רק לעצמו, לפי שאין מקטירים את חלבי הפרים כולם עד שנשלמו ההזאות ולא חיסר כלום מהן.

(ע"ב) 'מכדי כרת לא מיחייב עד שיקרבו כל מתיריו... והא כיון דחשיב ביה בפנים פסולה כמאן דלא אדי דמי, כי הדר מדי בהיכל, מיא בעלמא הוא דקא אדי?' – 'צריך באור דאם כן בכל

פיגול בשחיטה לימא דכמאן דלא אדי דמי. ונראה דלגבי נפשי' פשיטא לגמרא דלפיגולו מרצה, ולא הקשה אלא דדם הפר לגבי השעיר או איפכא כמיהא בעלמא דמי' (מהגר"א נבנצל שליט"א. וערש"י ותוס' שכתבו סברות נוספות. וכן בשפ"א כתב דרך נוספת.

ובחזו"א (יב,ח) צידד בתחילה כסברת הרב שליט"א, אך כתב לדחות זאת, ע"ש. וע"ע בחזו"א (קמא לא,ב) סברא נוספת. וכן מובא מו"מ בסברא זו ב'הדושי הגר"ח על הש"ס – השלם, אות שלד, עמ' קצד).

– לכאורה יש לשמוע מקושית הגמרא, הן מלשון 'מכדי כרת לא מיחייב', והן מגוף תוכן השאלה – שהחושב מחשבת פיגול ולא קרבו כל מתיריו, חל פסול בקרבן, ולא נתמעט אלא מחיוב כרת בלבד [וכבר הובא (לעיל כו) ממשנה למלך ועוד אחרונים שדנו בדבר], שאם ננקוט שלא חל כלל פסול עד שיקרבו כל מתיריו, הרי כל ההזאות היו כהוגן באותה שעה שהיזהו (עפ"י אחיעזר ח"ב כו,ב. וע"ש שכתב לדחות הראיה ופלפל בכל הענין. וע"ע בית זבול ח"א יז,ה).

'... והא כמאן דאמר אין מערבין לקרנות' – גם לפי דעה זו, לפני הזאת שבע על טהרו של מזבח מערבים את דמי הפר והשעיר, שאם לא כן נמצאו שבע מתנות נוספות על ארבעים ושבע. ולכן גם שפיכת שיריים אחת לשניהם, כיון שערכו את הדמים לפני מתן שבע. וטעם הדבר – לפי שכתוב והזה על המזבח שבע פעמים ואין להוסיף על שבע – לכך מערבים (עפ"י תוס' ישנים יומא מז: שפת אמת כאן).

'קתני מיהא את הקומץ בשתיקה ואת הלבונה במחשבה... חדא דהיינו רישא, ועוד... – קושיא זו היה יכול להקשות גם מן המשנה שהובאה בתחילת הסוגיא 'פיגול בקומץ ולא בלבונה, בלבונה ולא בקומץ' – משמע בין שהתחיל במחשבה ואח"כ שתק בין ששתק ואח"כ חשב, בשני האופנים חולק ר' מאיר, כי אם הכוונה 'שכבר חשב' למה לי תרוייהו. אלא שקושיא זו אינה קשה כל כך, ועיקר קושיתו מסתמכת על ה'ועוד, הא תניא ואחר כך'. ולכן מקשה מן הברייתא דוקא (חק נתן). ע' במצוין ביוסף דעת ב"ב קכב: קנד: על קושיות 'חדא ועוד'. עוד יש לומר שמן המשנה אין קושיא, כי אפשר לפרש שפיגול בקומץ אבל בלבונה פירש שאינו מפגל, ורק בברייתא שמדובר שהשני בשתיקה קשה (שפת אמת מנחות טז).

*

ארבעים ושמונה מתנות – דמים; שש עשרה בין הבדים [מפר ושעיר], שש עשרה על הפרוכת, ושש עשרה על המזבח [ארבע על הקרנות מדם הפר, ארבע מן השעיר, שבע על טהרו של מזבח, ועוד אחד – שפיכת שיריים על יסוד מזבח העולה, הרי ט"ז] – כנגד ארבעים ושמונה בריתות שנכרתו לישראל על כל מצוה ומצוה, שש עשרה בסניני, שש עשרה באהל מועד ושש עשרה בערבות מואב (כדאמרינן בסוטה לז). וזהו שנאמר: דם הברית (בעל הטורים – אחרי טז,ד).

דף מג

'זהדם' – שהאוכל דם מקרבן שנתפגל אינו חייב משום 'פיגול', לפי שהדם הוא 'מתיר'. מסתימת הדברים משמע שכל הדם שאוכלו – אין בו חיוב פיגול, גם הדם הנותר לאחר הזריקה. וכבר